

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes
aliquot**

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula V. Causa causae est etiam causa causati

urn:nbn:de:bsz:31-102400

effectus ejus univocus sunt æqualis perfectionis. Quod autem est perfectius aliquò. quod est æqualis cum altero perfectionis, id illo altero est etiam perfectius.

REGULA IV.

Causa causa est etiam causa causati.

I. Sensus est hic: Cum aliquid est causa alijus effectus & effectus ille alterius effectus est causa, tunc prior illa causa est etiam causa posterioris illius effectus.

II. Videtur ex hac Regula colligi, Deum esse causam peccati. Nam voluntas hominis est causa peccati. Cum igitur Deus sit causa voluntatis humanæ, sequi videtur, Deum esse causam peccati.

III. Ut Regulam explicemus, & difficultatem hanc tollamus, circumspicere oportet exempla, & videre, an patiatur instantiam. Certè filius est causa proditionis patriæ, pater est causa filii, nec tamen propterea pater est causa proditionis patriæ. Similiter & boni quid agere filius potest, ut illius boni pater causa non sit.

IV. Cum igitur ex jam allatis exemplis constet, non esse Regulam universalem, dispiciendum est de limitationibus. Vulgò distinguunt inter causas per se & essentialiter subordinatas & inter causas accidentaliter subordinatas. Dicunt valere Regulam in causis essentialiter subordinatis non autem in subordinatis accidentaliter:

V. Dicuntur autem, dicitur Fonseca II.

Mst.

Met. c.
9. II cau
cause es
ut alter
sando, q
nantur
omniur
secund
acciden
dem gen
altera p
in caus
respect
se, quia
eò in g
lum ad
ses, cun
erit.

VI. J
tim pat
iam bo
aut bon
at, quia
operati
subord
ad hui
VII.
detur d
causa c

Met. c. II. q. 1 s. II. ex intentione Scoti I. Sent. dist. II. q. II. causa essentialiter subordinata, qualibet due cause ejusdem generis, quæ ita sunt affecta inter se, ut altera ex natura sua pendeat ab altera in causando, quomodo omnes causæ secundæ subordinantur Deo, quoniam concurrunt cum actionibus omnium creaturarum, suntque earum actiones secundum rem ipsius Dei actiones. Causæ verò accidentaliter subordinatæ sunt qualibet due ejusdem generis cause, quæ ita affecta inter se sunt, ut altera pendeat aliquo modo ab altera, non tamen in causando. Tales causæ sunt Anchises & Æneas respectu Juli. Dependet enim Æneas ab Anchise, quia ab eò genitus fuit, non tamen pendet ab eò in gignendò Julò, quia cum Æneas genuit Julum ad hoc nullum præbuit concursum Anchises, cum etiam tunc temporis mortuus esse poterit.

VI. Jam si verum est, quod §. IV. assertum, statim patet, cur cum filius patriam prodit, vel etiam boni quid agit, pater tamen illius prodicionis aut bonarum illarum actionum causa dici nequeat, quia scilicet filius in prodenda patria, aut in operatione alicujus boni, patri essentialiter non subordinatur, cum pater cum ipso non concurrat ad hujusmodi actiones.

VII. Verùm hisce non sublata, sed aucta videtur difficultas de causa peccati. Nam causa causæ essentialiter subordinatæ est causa causati

secundum factam assertionem. Sed Deus est causa voluntatis humanæ, quæ ipsi essentialiter subordinatur in peccando. E. Deus est causa peccati. Minor patet, quia peccatum est operatio. Sed, ut dictum, omnis creatura in operando Deo essentialiter subordinatur.

IX. Responderi potest in peccato duo esse consideranda: unum est materiale, nempe actio; alterum formale, quod est defectus & carentia rectitudinis, quæ in actione esse debeat. Homo essentialiter subordinatur Deo in peccando, quatenus peccatum materialiter sumitur, nempe pro actione sive operatione in se, non ut formaliter accipitur. Nam subordinatio essentialis importat dependentiam alicujus ab aliquo in agendo, quemadmodum ex supra dictis constat. Sed peccatum formaliter, sive ut est peccatum, non est actio, sed defectus actioni adhærens; quæ ratio etiam non habet causam efficientem, sed deficientem, nec propriè est causatum. Hinc Augustinus *L. XII. de Civ. Dei c. VII.* ait: *Nemo quarat efficientem causam male voluntatis, non enim est efficiens, sed deficiens quia nec illa effectiva est, sed defectiva.*

IX. Doctissimus quidam vir, limitationem hanc, quod scilicet regula valeat de causis essentialiter subordinatis, non autem de subordinatis accidentaliter, non judicat esse sufficientem, propter hoc ipsum, quod pater est causa per se filii, &

filii

filii
uti quo
operatio

X. S
convell
filii per
peratio
sentiali
cutioni
ctu, in p
ter duas
depend
sito igni
esse cau
suarum
â patre
mortuo
pterea
subordi
XI.

bis non
cum en
non sub
vel patr
patriam
ille, ha
causa ca
crimine
gistratu

filius est causa per se suarum operationum, vel uti quod disputat, currit, nec tamen pater harum operationum est causa.

X. Sed exceptio ista limitationem illam non convellit, quoniam aliud est, patrem esse causam filii per se, & filium esse causam per se suarum operationum, aliud, filium esse causam per se & essentialiter patri subordinatam; in prioribus locutionibus comparatur una causa cum uno effectu, in posteriori verò comparatio instituitur inter duas causas, quatenus ab iis unum causatum dependet, quod notavit etiam Scotus *q. cit.* Posito igitur eò, de quo jam non disputamus, patrem esse causam per se filii, & filium esse per se causam suarum operationum; filius tamen in operando à patre non dependet, cum operari possit patre mortuo æquè, atque quando in vivis est, & propterea non est causa per se & essentialiter patri subordinata.

XI. Non tamen diffiteor, alias ob causas nobis non satisfacere adductam distinctionem. Locum enim habet Regula in causis essentialiter non subordinatis. Nam si quis svasu & instinctu vel patris, vel cujuslibet etiam peregrini hominis patriam prodat, pater quoque, vel peregrinus ille, habetur pro causa proditæ patriæ, quia fuit causa causæ, id est fuit causa, cur alter proditionis crimine sese alligarit. Itè, cum carnifex jussu magistratus homicidam decollat, magistratus est causa

decollationis, propterea, quod est causa causæ, id est, causa, cur carnifex ferro caput ipsi auferat quemadmodum & qui subjicit ignem tecto, combustionum ædium causa est. Nihilominus tamen in hisce exemplis subordinatio essentialis non intervenit: nec enim pater vel peregrinus ille ad prodicionem, aut Magistratus ad decollationem, nec qui subjicit ignem, ad combustionem ædium concurrat.

XII. Hæc certè convincunt, in causis non subordinatis Regulam procedere. Cùm autem supra §. III, & VI. probatum quoque sit, in iis non semper valere, de alia distinctione laborandum erit. Præmitto, aliquid esse causam causæ non essentialiter subordinatæ dupliciter, vel in actu primò tantum, sive quoad esse absolutum, aut etiam quoad fieri ejus; vel ut sit causa, cui aliqua causa agit, jubendo, suadendo, agens ad patiens applicando, occasionem præbendo, aptitudinem causæ communicando, cum intentione, ut ad actum deducatur, vel saltem ut illa aptitudo sit, per se ordinata ad talem actum, aut simili modo, sive sit etiam causa ejus quoad esse absolutum, vel fieri ejus, sive non. Quùm filius prodit patriam, inscio patre, pater est causa causæ, quoad fieri tantum, quia filius à patre genitus est. Cùm quis promissis vel pecunia inductus à peregrino prodit patriam, peregrinus ille est causa causæ, non quoad fieri aut esse absolutum, sed solum ut
fit,

fit causæ
persuadens
causa u

XIII.
gens ad
aliud fi
tunc ca
proban

XIV.
liguntur
efficit.
efficit i
tecto n
gò caus
sunt?

XV.
det alio
& V. M.
collocat
duplicem
quæ rev
saphysi
um, &
reverè
tur effi
tales su
tes mal
agentia
istiusm

fit causa proditionis. Quum autem filius à patre persuasus id facinoris perpetrat, pater est causa, causa utroque modo.

XIII. Quando aliquis jubendo, suadendò, agens ad patiens applicando, &c. causa est, cur aliud sit causa, sive ut aliqua causa aliquid agat, tunc causa causæ est etiam causa causati, id quod probant exempla §. XI.

XIV. Dicis: Exempla illa dubio procul intelliguntur de causâ efficiente. Efficiens est id, quod efficit. Qui suadet, aut jubet aliquid fieri, non efficit ipsum factum, sicut & qui subjicit ignem, tecto non efficit combustionem. Quomodo ergò causæ efficientes horum factorum dici possunt?

XV. Respondetur, eum, qui consulit aut suadet aliquid fieri, ipse Philosophus *II. Phys. c. III. & V. Met. c. II.* in causarum efficientium numero collocat, Ubi sciendum, causam efficientem esse duplicem, physicam & moralem. Physica dicitur, quæ reverâ influit in effectum, sicut ignis est causa physica aquæ calefactæ & combustarum ædium, & carnifex actus decolandi. Moralis licet reverâ non influat, moraliter tamen ipsi tribuitur effectus, ac sive reverâ eum produxisset. Et tales sunt jubentes, consulentes, non prohibentes malum cum possint ac debeant, applicantes agentia ad patientia &c. Probat argumentum, istiusmodi causas non esse physicas, id quod

concedimus, sunt nihilominus causæ morales.

XV. Quando verò aliquid est causa causæ in fieri, vel secundum effectantùm, & non in hóc, ut agat, tunc causa causæ non est causa causati, id quod probat argumentum §. III. adductum.

XVI. Bellarminus tom. IV. *controvers. generali II. Lib. II. c. XVII.* scribit propositionem illam, quod est causa causæ, est etiam causa causati, ut plurimum non habere locum in causâ universali, quæ adhibet influxum quendam communem & indifferentem ad multa. Hoc si verum est, ut quidem mihi verum esse videtur, & modò latius ex ipsò Bellarminò deducam, sequitur, & in causis per se & essentialiter subordinatis plerumque locum non esse præfenti Regulæ. Nam cum duæ causæ ita se habent respectu alicujus effectus, ut una illarum adhibeat influxum communem & indifferentem, altera determinatum, illæ causæ essentialiter sunt subordinatæ.

XVIII. Sed hæc paulò fufius sunt declaranda, Bellarminò nobis præeunte. Sic ergò progredior: In subordinatione essentiali causa causæ vel concursum præbet generalem, vel specialem. Si præbet concursum generalem tantum, non est causa causati, nisi id aliundè sit. *Potest hoc facillè cognosci Solis exemplò, (sunt verba Bellarmini) qui concurrit ad productionem hominis cum homine, sed concursu generali tantum, quoniam non ideo*

qui

qui n
quia p
undem
lis fuiss
atur in
illius in
sit cau
potuiss
causâ
volunt
bitrio
adeft,
bero an
defectu
concur
atq; ea

XIX

quia c
non er
ad han

XX

añion
quod t
juxta B
næ à D
liberur
iis ben
cendar
etiam,

qui nascitur est homo, quia producitur à Sole, sed quia producitur ab homine. Potuisset enim per eundem Solis concursum produci bos aut equus, si talis fuisset causa secunda. Et si forte defectus reperitur in homine illò recens natò, nemo refert causam illius in Solem, sed in hominem, non tam, quia Sol sit causa necessaria, quàm quia per Solis concursum potuisset homo perfectus procreari, si defectus in causa secundà nullus fuisset. Ita quoq; ad actionem voluntatis humana concurrat Deus cum libero arbitrio, sed quia Deus generali concursu tantum adest, non est talis actio, quia à Deo, sed quia à libero arbitrio producitur, & si forte actio mala est defectus ad Deum nullo modo pertinet, cum per ejus concursum potuisset contraria actio aequè produci, atq; ea, quæ producta est. Hactenus Bellarminus.

XIX. Dicis: Si Deus non est causa peccati, quia concurrat tantum concursu generali, etiam non erit causa actionis moraliter bonæ, quia & ad hanc tantum generaliter concurrat.

XX. Resp. Concurrat quidem ad utramque actionem, bonam & malam, concursu generali, quod tamen illa Deo tribuitur, non verò ista; duæ juxta Bellarminum sunt causæ. Prima est, quia bonæ à Deo sunt intentæ. Dedit enim nobis Deus liberum arbitrium & auxilium generale idèò, ut iis benè & ad vitam secundum rationem traducendam uteremur, quamvis permittat, ut fecus etiam, si libuerit, faciamus. Secunda est, quia

Deus bonas actiones imperat, laudat, ad eas hor-
ratur & invitat; actionem verò malam non in-
tendit, neque imperat, sed potius vetat, improbat
atque ab eâ deterret. Et hoc est, quod dixi §.
XII. *nisi id aliunde sit*, sicut quod Deus bonarum
actionum causa est, non provenit nudè ex gene-
rali concursu; sed ex causis modò allatis.

XXI. Quod si causa causæ concurrit speciali
ratione, tunc ratione istius concursus quoque
simpliciter est causa causati. Ita nullum dubi-
um est, Deum actibus Simsonis, & Apostolis in
sanandis hominum morbis, speciali auxilio adfu-
isse, quæ opera propterea ipsi rectè accepta ferun-
tur. Plura circa hanc materiam vide apud Bel-
larminum *loc. cit.* & Becanum *Theol. Schol. Part.*
II. tract. II. c. VI q. II.

XXII. Et hæc quidem de præsentī Regulâ,
quantum ad causam efficientem, de quâ quidem
plerumque usurpatur. Habet autè & in finali lo-
cum, quando inter plures fines unus ad alterum
refertur, ut si unus sit ultimus, alter intermedius:
Sic enim quod finis est finis, est etiã finis medii
ad illum finem; quemadmodum, quia expulsio
pravorum humorum est finis medicamenti, & sa-
nitas est finis expulsionis pravorum humorum,
sanitas etiã ipsius medicamenti finis est.

XXIII. Valet & de causâ materiali. Quod enim
est materia materiæ est etiã materia materiati, sic-
ut quia propositiones sunt materia syllogismi, &
ter-

termi-
ni sunt
lus eju

XX

fam ca
eausæ

efficien

nos id

verfi g

causati

sa for

la, qua

XX

Met. q

causa

causet

efficien

ut ipso

notitia

pis, est

sa, & se

ipfarun

XX

materi

quoqu

mati,

materi

efficien

ti, cuju

termini sunt materia propositionū, ideò & termini sunt materia syllogismi. In causà formali nullus ejus usus esse videtur.

XXIV. Ceterum, cū causam causæ esse causam causati, bifariam possit dici: vel ut duæ illæ causæ ejusdem sint generis, velut si utraque sit efficiens, vel utraque finis: quo sensu hactenus nos id explicasse, manifestum est; vel, ut sint diversi generis, veluti si aliquid sit formalis causa causati, alterum verò sit causa efficiens istius causæ formalis. Quæritur, an etiam sit locus Regulæ, quando causæ sunt diversi generis.

XXV. Nos asserimus contra Fonseca *Lib. V. Met. quest. XVI. s. VI.* Primū enim finis, qui est causa causæ efficientis, ut scilicet efficiens actu causet, est quoque causa finalis ipsius effectus ab efficiente producti, v.g. scribis literas ad amicum, ut ipsum de fortunâ tuâ certiore facias. Hic notitia rerum tuarum, quam amicum habere cupis, est causa finalis, quæ facit, ut tu actu sis causa, & scribas, & per hoc quoque est causa finalis ipsarum literarum scriptarum.

XXVI. Secundò, quod est causa efficiens vel materialis formæ, ut est actu causa formalis, est quoque causa efficiens vel materialis ipsius formati. Ut id, quod educit formam ex potentiâ materiæ, vel saltem eam materiæ unit, est causa efficiens formæ, & eò ipsò etiam ipsius compositi, cujus illa est causa formalis, sicut & materia,

ma

materia, quatenus ex ejus potentiâ vel forma simpliciter, vel saltem ratione unionis, (quod fit in animâ rationali) per quam est causa formalis, educitur, est causa causæ formalis, & per hoc etiam ipsius completi, cujus ipsa formalis est causa.

XXVII. Dico autem, *ut est actu causa formalis*, quia quod est causa efficiens formæ, tantum secundum esse absolutum, & non ratione unionis ejuscum materiâ, per quam (unionem) actu & formaliter est causa formalis, non statim est causa efficiens formati, quemadmodum parietem dealbâsse dicitur, non qui gypsum confecit, sed pictor, qui ipsum parieti illeivit. Quanquam enim gypsum, non est forma parietis albi, quatenus albus est, forma tamen illa est albedo gypsi, quæ parieti unitur mediante gypsô

XXIIX. Sic causa efficiens materiæ non est causa efficiens materiati, sicut apes ceram conficientes non sunt causæ efficientes operis arte ex cerâ facti. Quod si aliquid sit causa materiæ, ut causa est materialis, quale quidem est id, quod materiam formæ unit, de illo idem dicendum est quod de eò, qui est causæ formæ, ut est actu causa formalis, uniendo nimirum formam materiæ (per unionem enim & formalis & materialis causa actu sunt hujusmodi causæ) nempe illud etiam est causa materiati.

RE